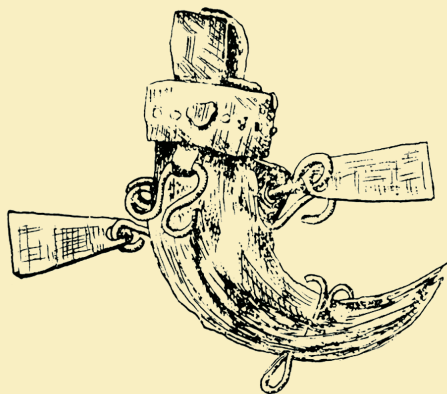

PRUTHENIA

TOM III

Olsztyn 2008

OD REDAKCJI

Oddajemy do Państwa rąk długo wyczekiwany tom trzeci Pruthenii, mając nadzieję, że konsekwentnie, choć mozolnie, wpisuje się on w krajobraz naukowego dyskursu poświęconego dziejom i kulturze Prusów i ludów bałtyjskich. Może na to wskazywać zarówno rosnąca objętość woluminu, jak też wydłużająca się lista publikujących w nim autorów¹. Wśród nich chciałbym podkreślić szczególnie obecność autorów wywodzących się ze środowiska *Seminarium Prussicorum* – środowiska, które przecież dopiero kształtuje swoją naukową tożsamość.

Rosnąca różnorodność prezentowanych tekstów i punktów widzenia, skupionych jednak na jednej problematyce, staje się elementem charakterystycznym, wyróżniającym pismo na nie małym przecież rynku wydawniczym.

Charakteryzując zawartość tego tomu chciałbym wskazać przede wszystkim na jego dyskusyjny charakter. Tom stoi przede wszystkim pod znakiem dyskusji o genezie Prus. W tomie drugim Pruthenii opublikowaliśmy tekst prof. Wiesława Długokęckiego pt. *Uwagi o genezie i rozwoju wczesnośredniowiecznych Prus do początków XIII wieku*², tekst był przeróbką referatu wygłoszonego przez pana Profesora podczas konferencji *Colloquia Baltica II*. Referatowi towarzyszył koreferat prof. Wojciecha Nowakowskiego, ze względu jednak na fakt, że ostateczny tekst referatu przekazanego do publikacji został zmieniony, również koreferat musiał ulec modyfikacjom. Zatem *Komentarz archeologa* do tez postawionych przez historyka możemy zaprezentować Państwu dopiero teraz. Wystąpienie prof. Długokęckiego było w istocie zarysem całościowej koncepcji historii ziem pruskich do czasu utrwalenia się na tym tery-

¹ Tom III Pruthenii miał mieć pierwotnie ponad 400 stron objętości, by nie rozrastał się jednak nadmiernie Redakcja postanowiła przenieść ważną i obszerną rozprawę Marka Jagodzińskiego o obecności Skandynawów na południowo-wschodnich wybrzeżach Bałtyku do tomu IV. Za wyrozumiałość i zgodę autora na ten zabieg serdecznie dziękujemy. Czytelników zaś, czekających na tę rozprawę, bardzo przepraszamy informując zarazem, że tom IV, w którym będzie ona ogłoszona już został przekazany do druku.

² Pruthenia, t. II, 2006, s. 9-54.

torium władztwa krzyżackiego. Przedstawiona tam propozycja jest więc niezwykle poważna, jej sformułowanie wymagało też niemałej naukowej odwagi – łatwiej dzisiaj w nauce przychodzi nam zajmować się „uwagami” i „przyczynkami”, względnie monografiami niż formułować szersze hipotezy i koncepcje historiograficzne. Zaproponowana przez autora referatu wizja genezy i rozwoju ziem pruskich prowokowała do dyskusji, taka zresztą była od początku intencja gospodarzy konferencji, by skonfrontować ze sobą dwa spojrzenia na ten sam problem: historyka i archeologa. Mamy nadzieję, że zarysowane w obu wystąpieniach stanowiska stwarzają okazję do szerszej refleksji nie tylko nad samą materią problemu, ale również nad sposobami prowadzenia samego dyskursu i jego metodologicznymi podstawami. Analizując wystąpienia obu autorów – proszę zwrócić uwagę, że piszący te słowa nie jest ani historykiem, ani archeologiem, patrzy więc na te teksty z całkowicie „nieprofesjonalnego” punktu widzenia – dostrzegam przede wszystkim konieczność niejako odświeżenia „optyki”, za pomocą której bada się tę problematykę. Okazuje się bowiem, że aby efektywnie konstruować interdyscyplinarny dyskurs, nie wystarczy uwzględnić w prowadzonych badaniach wyników osiągniętych za pomocą innych narzędzi poznawczych. Trzeba uwzględnić specyfikę narzędzia i ograniczenia możliwości budowania hipotez, jakie z niej płyną. Z drugiej strony warto zastanawiać się, czy owe ograniczenia wynikają nie tyle z natury samego narzędzia poznawczego, ile ze sposobu jego dotychczasowego użycia.

Spektrum prezentowanych w tomie sposobów prowadzenia dyskursu naukowego nie jest jeszcze zbyt szeroki. Wskazuje to, że wiele obszarów refleksji i sposobów badania dziejów i kultury ziem pruskich pozostaje jeszcze wcale lub słabo zagospodarowanych.

Jedna jeszcze rzecz, stanowiąca – jak się wydaje – istotny rys Pruthenii, który nie może umknąć uwadze. Sygnalizowałem to już delikatnie w tomie drugim. Chodzi o metodologiczną regułę, którą stawiamy jako pewne wyzwanie autorom zamieszczanych publikacji; najprościej wyraża je *adagium* sformułowane niegdyś przez wybitnego filozofa niemieckiego – Edmunda Husserla: *z powrotem do rzeczy*. Przez *powrót do rzeczy* należy w tym wypadku rozumieć takie nastawienie epistemologiczne, które będzie starało się uwolnić (zawiesić – *époché*) od wszelkich supozycji i przed-sądów, z jakimi (z zasady nieświadomie) podchodzimy do wyjaśniania zjawisk. Chodzi o nieuprzedzone w żaden sposób (czego nie należy rozumieć w żadnym wypadku, jako akceptację dla ignorancji), świeże podejście do, nierzadko znanych już przecież doskonale, danych: archeologicznych, historycznych czy kulturowych. Przy czym wydaje się, że warunkiem *sine qua non* jest tu jakaś badawcza otwartość na inne hory-

zonty poznawcze, gotowość dostrzegania badanych przedmiotów jako zjawisk polimorficznych.

Jesteśmy głęboko przekonani, że program powrotu do źródeł i gotowość czytania ich w szerszym niż dotąd kontekście poznawczym pozwoli odkryć znaczenia i związki dotąd – być może – nie dostrzegane. Pojęciu temu towarzyszyć winno z jednej strony nastawienie krytyczne, które pozwoli kontrolować własne wnioski, oraz – z drugiej zaś – konieczna wydaje się refleksja nad samą „źródłowością” poznania w humanistyce.

PRUTHENIA

Tom III

Towarzystwo Pruthenia
Ośrodek Badań Naukowych
im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie

Olsztyn 2008

PRUTHENIA

Pismo poświęcone Prusom i ludom bałtyjskim

Rada Naukowa: Wiesław Długokęcki, Kazimierz Grążauski,
Jacek Kowalewski, Wojciech Nowakowski

Redagują: Grzegorz Białuński (redaktor), Mirosław J. Hoffmann,
Marek Pacholec (sekretarz), Bogdan Radzicki (zastępca redaktora),
Ryszard Sajkowski, Joachim Stephan

Tłumaczenie streszczeń i spisu treści: Joachim Stephan

Przygotowanie do druku i projekt okładki: Marek Pacholec

ISSN 1897-0915

Towarzystwo Pruthenia

Ośrodek Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie

Adres Redakcji:

10-402 Olsztyn, ul. Partyzantów 87, Dom Polski

tel. (089) 5276618

PRUTHENIA

Band III

Zeitschrift für Geschichte und Kultur der Preußen
und der baltischen Völker

Verein „Pruthenia“

Wojciech-Kętrzyński-Forschungszentrum in Olsztyn

Wissenschaftlicher Beirat: Wiesław Długokęcki, Kazimierz Grażauski,
Jacek Kowalewski, Wojciech Nowakowski

Redigiert von: Grzegorz Białuński (Redakteur), Mirosław J. Hoffmann,
Marek Pacholec (Sekretär), Bogdan Radzicki (stellvertretender Redakteur),
Ryszard Sajkowski, Joachim Stephan

Übersetzung der Zusammenfassungen
und des Inhaltsverzeichnisses: Joachim Stephan

Vorbereitung zum Druck und Umschlagentwurf: Marek Pacholec

Olsztyn 2008

I N H A L T S V E R Z E I C H N I S

Bogdan Radzicki, <i>Von der Redaktion</i>	5
I. Studien und Artikel	
Seweryn Szczepański, <i>Die pomesanische Burg in Alt Christburg</i>	11
Grzegorz Białuński, <i>Preußische Auswanderung vom 11.-14. Jahrhundert</i>	35
Joachim Stephan, <i>Die Besiedlung der Komturei Elbing bis zur Mitte des 15. Jahrhunderts</i>	65
II. Materialien und Quellen	
Robert Klimek, <i>Die Funktion und der derzeitige Erhaltungszustand der mittelalterlichen Langwälle im Südteil des Hochstiftes Ermland</i>	163
III. Polemiken und Diskussionen	
Wojciech Nowakowski, <i>Die Genese der Prußen – Kommentar eines Archäologen</i>	209
Kazimierz Grażauski, <i>Über die sogenannte teilweise Besetzung des Kulmer Landes durch die Prußen – ein Diskussionsbeitrag</i>	251
Mirosław J. Hoffmann, <i>Die gerettete Geschichte Ostpreußens</i>	259
Anna Bitner-Wróblewska, Tomasz Nowakiewicz, Aleksandra Rzeszotarska-Nowakiewicz, Wojciech Wróblewski, <i>Eine Erwiderung auf Mirosław J. Hoffmann</i>	267
IV. Rezensionen und Besprechungen	
Dariusz Adam Sikorski, <i>O pozycji prawnej kobiety pruskiej [Über die Rechtsstellung der preußischen Frau] (Seweryn Szczepański)</i>	275
Andrzej Radziwiński, <i>Chryścianizacja i ewangelizacja Prusów [Die Christianisierung und Evangelisierung der Prußen] (Alicja Dobrosielska)</i>	285

Andrzej Radzimiński, <i>Kościół w państwie zakonu krzyżackiego w Prusach 1243–1525 [Die Kirche im Deutschordensland Preußen 1243–1525]</i> (Alicja Dobrosielska).	291
---	-----

V. Berichte und Ankündigungen

Marek Pacholec, <i>Konferenzbericht: Die preußischen Steinbaben. Kulturphänomen oder europäische Alltäglichkeit? Angerburg, 4–5 10. 2007.</i>	299
---	-----

VI. Chronik

Izabela Lewandowska, <i>Alte und neue Wettbewerbe über die Prußen.</i> ..	309
Izabela Lewandowska, <i>Tätigkeitsbericht der Gesellschaft Pruthenia für das Jahr 2007.</i>	319

S P I S T R E Ś C I

Bogdan Radzicki, <i>Od Redakcji</i>	5
I. Studia i artykuły	
Seweryn Szczepański, <i>Pomezkański gród w Starym Dzierzgoniu</i>	11
Grzegorz Białuński, <i>Emigracja Prusów w XI-XIV wieku</i>	35
Joachim Stephan, <i>Die Besiedlung der Komturei Elbing bis zur Mitte des 15. Jahrhunderts</i>	65
II. Materiały i źródła	
Robert Klimek, <i>Funkcjonowanie i obecny stan zachowania średnio-wiecznych wałów podłużnych w południowej części dominium warmińskiego</i>	163
III. Polemiki i dyskusje	
Wojciech Nowakowski, <i>Geneza Prus – komentarz archeologa</i>	209
Kazimierz Grażawski, <i>O tak zwanej częściowej okupacji ziemi chełmińskiej przez Prusów – głos w dyskusji</i>	251
Mirosław J. Hoffmann, <i>Ocalona historia Prus Wschodnich</i>	259
Anna Bitner-Wróblewska, Tomasz Nowakiewicz, Aleksandra Rzeszotarska-Nowakiewicz, Wojciech Wróblewski, <i>Mirosławowi J. Hoffmannowi w odpowiedzi</i>	267
IV. Recenzje i omówienia	
Dariusz Adam Sikorski, <i>O pozycji prawnej kobiety pruskiej</i> (Seweryn Szczepański).	275
Andrzej Radziwiński, <i>Chryścianizacja i ewangelizacja Prusów</i> (Alicja Dobrosielska).	285
Andrzej Radziwiński, <i>Kościół w państwie zakonu krzyżackiego w Prusach 1243–1525</i> (Alicja Dobrosielska).	291

V. Sprawozdania i komunikaty

- Marek Pacholec, *Sprawozdanie z konferencji: Pruskie baby kamienne. Fenomen kulturowy czy europejska codzienność? Węgorzewo, 4-5 X 2007 r.* 299

VI. Kronika

- Izabela Lewandowska, *Dawne i nowe konkursy o Prusach.* 309
- Izabela Lewandowska, *Sprawozdanie z działalności Towarzystwa Pruthenia za rok 2007.* 319